

Računovodstveni propisi u Europskoj uniji

Grbavac, Josip

Undergraduate thesis / Završni rad

2021

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Economics and Business / Sveučilište u Zagrebu, Ekonomski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:148:156144>

Rights / Prava: [Attribution-NonCommercial-ShareAlike 3.0 Unported/Imenovanje-Nekomercijalno-Dijeli pod istim uvjetima 3.0](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-07-13**

Repository / Repozitorij:

[REPEFZG - Digital Repository - Faculty of Economics & Business Zagreb](#)

Sveučilište u Zagrebu
Ekonomski fakultet
Preddiplomski stručni studij Poslovne ekonomije
Smjer: Trgovačko poslovanje

RAČUNOVODSTVENI PROPISI U EUROPSKOJ UNIJI

Završni rad
Josip Grbavac

Kolegij: Osnove računovodstva

Mentorica: Dr. sc. Ivana Dražić Lutilsky

JMBAG: 0067531233

Zagreb, rujan 2021.

TABLICA SADRŽAJA

1. UVOD.....	1
1.1. Predmet i cilj istraživanja.....	1
1.2. Metode prikupljanja podataka.....	1
1.3. Sadržaj rada.....	1
2. RAČUNOVODSTVENA REGULATIVA U EUROPSKOJ UNIJI.....	3
2.1. Primjena Međunarodnih standarda financijskog izvještavanja u Europskoj uniji.....	3
2.2. Utjecaj međunarodnih institucija na računovodstvo Europske unije.....	13
3. HARMONIZACIJA FINANCIJSKOG IZVJEŠTAVANJA U EUROPSKOJ UNIJI.....	18
3.1. Razlike u financijskom izvještavanju zemalja članica Europske unije.....	21
3.2. Prepreke u harmonizaciji.....	27
4. ZAKLJUČAK.....	34
POPIS LITERATURE.....	35

1.UVOD

1.1. Predmet i cilj istraživanja

Financijsko izvještavanje je jedan od ključnih dijelova u procesu poslovanja stoga je njihov način prezentacije i pouzdanosti vrlo bitan za sva poduzeća pri procesu donošenju odluka. Širenjem financijskih tržišta na globalnu razinu i povezivanjem svih dijelova svijeta stvorila se potreba za što praktičnijim rješavanjem računovodstvenih nejednakosti. Tako i u Europskoj uniji koja sa svojim proširenjem pred izazovom usklađivanja prvo unutar graničnih regulativa, a zatim i s ostakom svijeta. Pojavom Međunarodnih standarda financijskog izvještavanja ukazala se potreba za harmonizacijom računovodstvenih propisa prvenstveno s propisima američkog US GAAP-a. Harmonizacija kao proces zahtjeva puno promjena zbog različitosti prvenstveno nacionalnih zakonodavstava koja utječu na računovodstvenu praksu. Stoga zbog svoje sveobuhvatnosti pokušat će se objasniti što harmonizacija predstavlja, kako provodi i koje su joj prednosti i mane. Uz to biti će objašnjena uloga svih važnih pravnih tijela, agencija, institucija koje utječu na razvoj računovodstvene struke i koje izravno utječu na procese harmonizacije i same poslovne procese.

1.2 Metode prikupljanja podataka

Za izradu rada korišteni su sekundarni izvori podataka iz knjiga, znanstvenih i literature dostupne na internetu. U radu se korištene sljedeće metode: metoda indukcije, metoda dedukcije, metoda analize, metoda deskripcije

1.3. Sadržaj rada

Rad je podijeljen u četiri poglavlja sa pripadajućih potpoglavlja.

U prvom poglavlju objašnjeni su predmet i cilj rada, te izvori i metode prikupljanja podataka, sadržaj rada.

U drugom poglavlju će biti riječ o europskoj regulativi prema računovodstvenoj zajednici i institucijama koje sačinjavaju Europsku uniju te bitnim stavkama zakonodavstva Europske unije koje utječu na računovodstvenu profesiju. Bit će riječi i o utjecaju najvažnijih europskih i svjetskih organizacija za računovodstvena pitanja i njihov razvoj kroz godine.

U trećem poglavlju objašnjava se proces harmonizacije i zašto je ona bitna u kao koncept u poslovanju. Te koje su prepreke s obzirom na nacionalna zakonodavstva odnosno različitosti zemalja članica.

U zadnjem dijelu donosi se zaključak oko stanja MSFI-a i harmonizacije i njihovog stanja s obzorom na regulativu Europske unije.

2. RAČUNOVODSTVENA REGULATIVA U EUROPSKOJ UNIJI

2.1. Primjena Međunarodnih standarda financijskog izvještavanja u Europskoj uniji

Spajanjem europskih zemalja u zajedničku uniju stvoreni su uvjeti za ujednačavanje i približavanje tržišta zemalja te samim time i stvaranje ujednačenog financijskog tržišta prema zajedničkim normama. S ujedinjenjem kao jednim od glavnih ciljeva svim nacionalnim državama otvorilo se široko područje za poboljšanjem ekonomske perspektive, kako na razini EU tako i na uključenje u globalne gospodarske tokove. Regulativa se provodi kroz dva najbitnija instrumenta. Prvi je direktive Europske unije s obvezom uključena u sva nacionalna zakonodavstva zemalja članica. Drugi instrument su propisi na razini Europske unije koji nisu obavezni odnosno ne treba ih svaka zemlja usvajati.¹ Tri institucije su čine Europsku uniju pravni i političkim tijelom koje donosi i potvrđuje nove zakone i politike:

1. Europski parlament,
2. Vijeće Europske unije i
3. Europska komisija.

U raspodjeli uloga Europska komisija je ta koja donosi odluke i daje prijedloge zakona, a Vijeće i Parlament ih usvajaju. Računovodstvena struka regulirana je na razini EU kroz regulatorna tijela:

- Europski parlament,
- Vijeće EU,
- Europska komisija,
- Europska savjetodavna grupa za financijsko izvještavanje (EFRAG)² i
- Računovodstveni regulatorni odbor (ARC)³.

Europski parlament predstavljaju građane EU koja ga izabiru svakih pet godina i trenutno broji 705 zastupnika iz 27 članica. Vijeće EU je tijelo koje predstavlja zemlje članice u koje je uključen po jedan ministar iz svake zemlje članice, a funkcija Vijeća je i izdavanje novih zakona i odobravanje budžeta EU. Europska komisija je nezavisno, nadnacionalno tijelo što

¹ Klikovac, A. (2007). *Financijsko izvještavanje u Europskoj Uniji*. 1. izdanje Zagreb: Mate d.o.o., str. 65.

² engl. European financial reporting advisory group

³ engl. Accounting regulatory committee

znači da vlade članica nemaju utjecaj na njega. Funkcija Komisije je predlaganje zakon i briga o interesima EU kao zajednice. Europska savjetodavna grupa za financijsko izvještavanje predstavlja računovodstvenu zajednici, korisnike financijskih izvještaja i nacionalna tijela za standarde.⁴ Računovodstveni regulatorni odbor (ARC) osnovan je u skladu s člankom 6. Uredbe (EZ) br. 1606/2002. ARC daje svoje mišljenje Europskoj komisiji o prihvatanju novih MSFI -a prema članku 3. Uredbe (EZ) br. 1606/2002. Čine ga predstavnici zemalja članica i njime predsjedava Europska komisija.⁵

Jedan od načina da se ostvari što veća integracija među zemljama Europske Unije je donošenje direktiva od strane Europske komisije koja kao nadnacionalno tijelo čini to obaveznim za države članice. Europska komisija inicirala je nekoliko prijedloga kako ostvariti integraciju i to je radila kroz prikupljanje kapitala unutar EU , postavljanje pravnih okvira za tržišta vrijednosnica i derivata i postavljanje seta računovodstvenih standarda za kotirajuća poduzeća. Zakon o trgovačkima društvima potpuno potpada pod EU direktive sukladno tome i donesene računovodstvene direktive. One su nekad ubrajale Četvrtu i Sedmu direktivu koje su zamijenjene direktivom Direktiva 2013/34/EU i Osmu direktiva koja se specifično tiče revizije. Direktive su utjecale na razvoj računovodstva kako u Europi tako i u svijetu. Međutim usvajanjem direktiva, zemlje nisu mijenjale ili odbacivale stara računovodstvena pravila, već su ih samo pridodale kao nove. Sama interpretacija direktiva od zemlje do zemlje doprinijela je ne jednakijom usporedbom financijskih izvještaja. Stoga postavlja se pitanje do koje mjere su direktive doprinijele harmonizaciji. Bitno je razjasniti što znači obavezno usvajanje direktiva. Iako su obvezne prema odluci Europske komisije i zemlje ih se trebaju pridržavati, direktive moraju proći usvajanje kroz zakonsku regulativu zemlje članice. Druga značajka je da su direktive prevedene za svaki službeni jezik u Uniji. Samim time može doći nejednakog razumijevanja zavisno od prijevoda za svaki pojedini jezik i stoga ako sadržaj koji je unesen u zakon odstupa od stvarnog sadržaja poduzeća moraju poštivati samo onoga stvarno zakonski propisanog. Dodatno nacionalna zakonodavstva mogu izostaviti određene sadržaje direktive što onda u pravnom smislu postaje europski problem. Postojala su i određena ograničenja u svezi sa direktivama⁶:

1. Opcije- Četvrtu i Sedma direktiva su zbog različitosti računovodstvenih sustava zemalja sadržavale opcije koje su im bile prilagođene čime je harmonizacija, otežana.

⁴ O EFRAGU će više riječi biti kasnije.

⁵ www.ec.europa.eu, Accounting regulatory committee, [Pristupljeno 22.9.2018.]

⁶ Gulin, D., (2001.). *Obilježja i razvoj računovodstvene regulative u svijetu i kod nas*. Zagreb: Hrvatska zajednica računovođa i financijskih djelatnika

To je bilo vrlo ne praktično s obzirom na proces mijenjanja direktiva kroz tijela EU odnosno Komisije,

2. Manjkavosti- direktivama je nedostajalo stavaka iz računovodstvenih područja koja se odnose na novčane tokove, najam i tretiranje promjena valutnih tečajeva stranih valuta. Te stavke su bile uključene u MRS i američki US GAAP i
3. Razvoj računovodstva- razvoj financijskog tržišta i napredak stvorili su razliku između starih direktiva i novih potreba u računovodstvenoj profesiji. Stoga se odluka na razini Europske komisije pokušalo reagirati i riješiti problem.

Prva direktiva izdana 1978. pod imenom Četvrta direktiva i to je jedna od najstarijih računovodstvenih regulativa, a obvezu podnošenja su imala sva društva osim banaka i osiguravajućih društava.⁷ U prvom dijelu Direktive propisuju se osnovni čimbenici financijskog izvještaja, a oni obuhvaćaju bilancu, račun dobiti i gubitka i bilješke uz financijska izvješća. Također navodi se da svaki izvještaj mora imati pouzdan i objektivan prikaz imovine i obveza, financijskog položaja te dobitak i gubitak.⁸ U drugom odlomku propisuju se regulative vezane za račun dobiti i gubitka i bilancu te njihov prikaz u izvještajima. Pa se tako propisuju dva oblika za svaki od financijskih izvještaja te je dozvoljeno članicama da zakonski usvoje jedan ili oba oblika. Uz to jednom usvojeni oblik se nije mogao mijenjati unutar financijske godine. Pojedina kompanija mogla odlučiti koju će shemu financijskih izvještaja primjenjivati. Člankom 9. definira se podjela imovine i to na: upisani, a neplaćeni kapital, rashodi osnivanja, dugotrajna imovina, kratkoročna imovina, unaprijed plaćeni troškovi i obračunani prihoda, gubitak financijske godine (ako se ne iskazuje u pasivi). Obveze su podijeljene na: kapital i pričuve, rezerviranja, obveze prema vjerovnicima, obračunane obveze i odgođeni prihod te dobit financijske godine.⁹ Iako prikaz je račun dobiti i gubitka opisan člancima Direktive 23., 24., 25., 26. svaka država članica zadržava pravo na svoj prikaz te stavke dokle god je zadovoljavala jednak prikaz informacija.

Druga direktiva je Sedma direktiva iz 1983. godine koja je propisivala način prikazivanja i sastavljanja konsolidiranih financijskih izvješća (konsolidirana bilanca, konsolidirani račun dobiti i gubitka).¹⁰ Svrha konsolidiranih financijskih izvještaja, koji koriste prvenstveno

⁷ 78/660/EEZ: Četvrta direktiva Vijeća od 25. srpnja 1978. na temelju članka 54. stavka 3. točke (g) Ugovora o godišnjim financijskim izvještajima za određene vrste trgovačkih društava, www.eur-lex.europa.eu. Pristupljeno [18.9.2021.]

⁸ Ibid.

⁹ Ibid.

¹⁰ 83/349/EEZ: Sedma direktiva Vijeća od 13. lipnja 1983. na temelju članka 54. stavka 3. točke (g) Ugovora o konsolidiranim financijskim izvještajima, www.eur-lex.europa.eu. Pristupljeno [18.9.2021.]

dioničarima i vjerovnicima društva-majke, jest prikazati rezultate poslovanja i financijski položaj društva-majke i društava-kćeri na način kao daje grupa jedno društvo s jednom ili više podružnica ili odjela. Pretpostavka je da su konsolidirani izvještaji značajniji od pojedinačnih izvještaja te su obično neophodni za stvaranje realnog i objektivnog prikaza poslovanja u slučaju kad jedno od društava u grupi bilo neposredno ili posredno posjeduje kontrolni financijski interes u drugim društvima. S obzirom daje pozornost korisnika financijskog izvještaja usmjerena na računovodstveni subjekt, pravna razdvojenost između dvije korporacije koje su zapravo jedna gospodarstvena jedinica (subjekt) smatra se pitanjem forme, prije nego biti, tako da se njihova pravna razdvojenost zanemaruje u svrhu računovodstvenog izvješćivanja.¹¹

No direktive nisu polučile željene rezultate na nivou transparentnosti i usporedivosti financijskih izvještaja ponajprije zbog različitih interpretacija direktiva među državama članicama.¹² Razlog tomu je razlika u pravnom okviru svake pojedine zemlje koji se tiču računovodstvenih sustava. Te pravne razlike očituju se u poreznim sustavima, poreznim politikama, računovodstvenim praksama itd. o čemu riječi više biti kasnije.¹³ Osnovna razlika u pravnom smislu je podjela na običajno pravo i zakonodavno pravo. Običajno pravo ne propisuje subjektima opća pravila pri podnošenju financijskih izvještaja te ih računovođe sami donose dok zakonodavno pravo ima temelj u Rimskom pravu koje ima utvrđena pravila.¹⁴ Globalizacijom gospodarstava i povećanim protokom ljudi, roba i kapitala financijsko izvještavanje je postalo bitan kotačić u procesu učinkovitijeg poslovanja jer nestandardizirani uvjeti izvještavanja doprinose nesigurnom, sporijem i skupljem poslovanju. Ulagači za svoje investicije i analize moraju u tom slučaju angažirati profesionalce s primjerenim znanjima što proces čini duljima. Stoga je na razini EU donesena odluka da se počnu primjenjivati Međunarodni standardi financijskog izvještavanja (MSFI) koje izdaje Međunarodni odbor za računovodstvene standarde (eng. International Accounting Standards Board – IASB). Sam Komitet za međunarodne računovodstvene standarde (dalje: IASC) mijenja naziv u Odbor za međunarodne računovodstvene standarde (odnosno IASB) 2001. godine. Odbor je 2002. usvojio MSFI-eve; IASB i Odbor za financijske računovodstvene

¹¹ Zgombić, H. (2012.). *Business dictionary : English-Croatian - englesko-hrvatski. 6.izdanje*. Zagreb, Zgombić & Partneri - nakladništvo i informatika

¹² Klikovac, A. (2007). *Financijsko izvještavanje u Europskoj Uniji*. 1. izdanje Zagreb: Mate d.o.o., str. 65.

¹³ Pervan, I. (2005). *Usklađenost okvira financijskog izvješćivanja u Hrvatskoj, Bugarskoj i Rumunjskoj sa zahtjevima Europske unije* [online]. Dostupno na: <http://www.ijf.hr/FTP/2004/4/pervan.pdf> [pristupljeno 15.9.2021.], str. 469.

¹⁴ Hasić, T. (2014). *Običaji kao izvor trgovačkog prava*, *Pravni vjesnik*, 30(3-4), str. 239-257. Preuzeto s: <https://hrcak.srce.hr/134256> (Datum pristupa: 18.08.2021.)

standarde (dalje: FASB) postigli su sporazum o približavanju MRS-eva i US GAAP-ova te je temeljem toga sklopljen Norwalški sporazum kojemu je zadatak ujednačavanje financijskih izvještaja. Sukladno tomu od 2003. godine je MSFI primjenjiv u praksi.¹⁵ Razvoj MSFI- a ukazuje na transformaciju financijskog izvještavanja s multinacionalnih računovodstvenih standarda prema jedinstvenim svjetskim računovodstvenim standardima.¹⁶ Ciljevi IASB-a su: razvijati u javnom interesu jedan skup visoko kvalitetnih, razumljivih i globalno primjenjivih računovodstvenih standarda koji zahtijevaju kvalitetne, transparentne i usporedive informacije u financijskim izvještajima kako bi se pomoglo sudionicima u svjetskim tržištima kapitala i drugim korisnicima pri donošenju poslovnih odluka; unaprijediti korištenje i primjenjivanje tih standarda te aktivno raditi s nacionalnim kreatorima standarda kako bi se doveli do približavanja nacionalnih računovodstvenih standarda i MSFI-a visoko kvalitetnim rješenjima.¹⁷ Slijedom toga naredbom EU parlamenta i Vijeća donesena je uredba EC/1606/2002 od 19.7.2002 s obaveznom primjenom MSFI od 1.siječnja 2005. za sve subjekte koja slažu konsolidirane financijske i čije dionice kotiraju na burzi. To je bio završni korak u želji da se europske ekonomske subjekte napraviti konkurentnijim na tržištu jer se uvidjelo da tržište SAD-a stječe prednost baš zbog standardizacije računovodstvenih pravila.

MSFI obuhvaćaju pet vrsta financijskih izvještaja, a to su prema MRS-u 1¹⁸:

- Izvještaj o financijskom položaju na kraju razdoblja,
- Izvještaj o sveobuhvatnoj dobiti razdoblja,
- Izvještaj o promjenama glavnice tijekom razdoblja i
- Izvještaj o novčanim tokovima tijekom razdoblja i Bilješke uz financijske izvještaje.

MSFI su u uporabi diljem svijeta, a mnoge države ih koriste kao osnovu za svoja nacionalne računovodstvene standarde. Europske tijela vlasti kao i mnoge druge burze i regulatorne svjetske organizacije prihvaćaju financijske izvještaje u napravljene u skladu s MSFI kao valjanje.

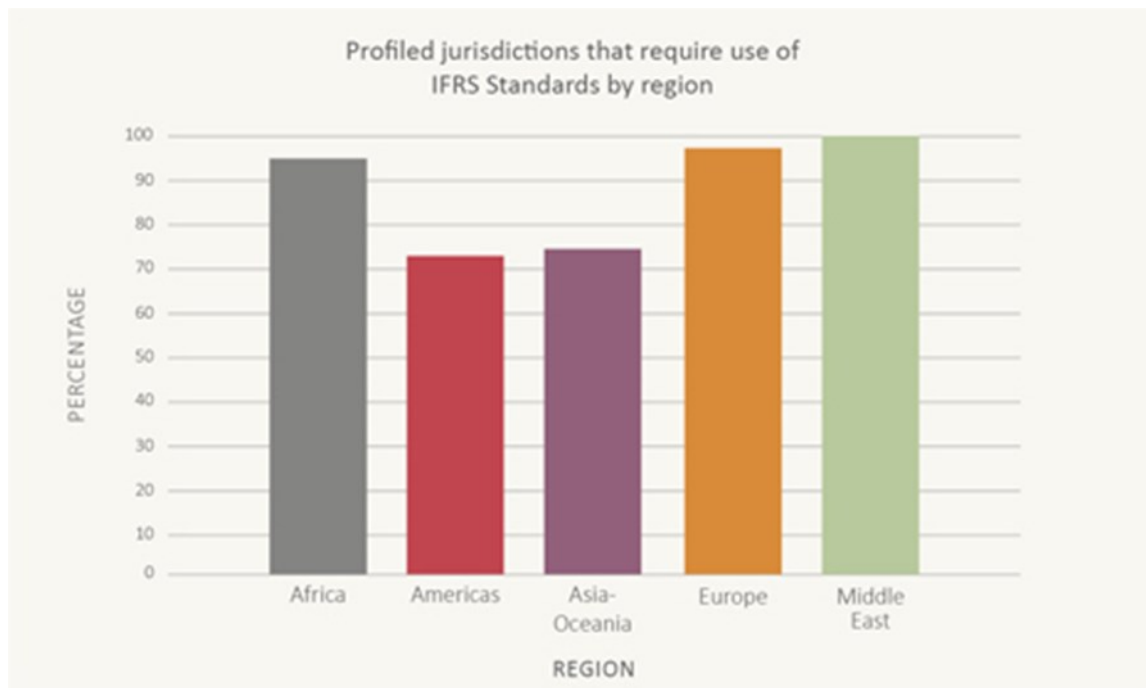
¹⁵ Klikovac, A. (2007). Financijsko izvještavanje u Europskoj Uniji. 1. izdanje Zagreb: Mate d.o.o., str. 81.

¹⁶ Dretvić H. (2012). Međunarodni računovodstveni standardi i međunarodni standardi financijskog izvještavanja. Hanfa [online]. Dostupno na: <https://www.hanfa.hr/getfile/39377/Me%C4%91unardni%20ra%C4%8Dunovodstveni%20standardi%20i%20Me%C4%91unardni%20standardi%20financijskog.pdf>, [Pristupljeno 19.08.2021.]

¹⁷ Ibid.

¹⁸ Standard propisuje osnovu za prezentaciju financijskih izvještaja opće namjene kako bi se osigurala usporedivost sa financijskim izvještajima subjekta za prethodne periode i sa financijskim izvještajima drugih subjekata. Standard postavlja opće zahtjeve za prezentiranje financijskih izvještaja, uputstva za njihovu strukturu i obavezan minimalan sadržaj.

Slika 1. Jurisdikcija MSFI-a prema regijama

Izvor: IFRS. Why global accounting standards? [online]. Dostupno na: <https://www.ifrs.org/use-around-the-world/why-global-accounting-standards/>

Europski parlament i Vijeće EU 2013. godine donijeli su novu računovodstvenu direktivu 2013/34/EU o godišnjim financijskim izvještajima, konsolidiranim financijskim izvještajima i sličnim izvještajima za određena društva. Direktiva je zamijenila dosadašnju Četvrtu direktivu 78/660/EC o godišnjim financijskim izvještajima, i Sedmu Direktivu 83/349/EEC o konsolidiranim godišnjim financijskim izvještajima. Nova direktiva sadrži sljedeće sastavnice¹⁹:

- opseg, definicije i kategorije društva i grupa,
- opće odredbe i opća načela,
- bilancu i račun dobiti i gubitka,
- bilješke uz financijske izvještaje,
- izvješće uprave,
- konsolidirane financijske izvještaje,
- objavljivanje, revidiranje
- odredbe koje se odnose na izuzeća i ograničenja od izuzeća i
- izvješća o plaćanjima prema vladama i završne odredbe

¹⁹ Direktiva 2013/34/EU.

Dostupno na: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HR/TXT/HTML/?uri=CELEX:32013L0034&from=EN>.
Pristupljeno [19.8.2021].

Dodatci direktivi su: vrste društva iz čl.1.st.1.t.a. i b., horizontalni pregled bilance prema čl. 10., vertikalni pregled bilance prema čl. 10., pregled računa dobiti i gubitka – po prirodnoj vrsti rashoda prema čl. 13., pregled računa dobiti i gubitka – razvrstavanje rashoda po funkciji prema čl.13. i tablica usporedbe. Nova Direktiva uz dosadašnje grupu poduzetnika, male, srednje i velike, uvodi novu kategoriju poduzetnika takozvana mikro društva.²⁰

Direktiva uzima u obzir program Europske Komisije za bolje zakonodavstvo i poglavito komunikacija Komisije pod naslovom „Pametno zakonodavstvo u EU” kojem je bio zadatak izrada i donošenje optimalnog zakonodavstva po načelu supsidijarnosti (u političkoj znanosti, pojam koji označava donošenje i provođenje odluka na najnižoj mogućoj funkcionalnoj razini institucionalne hijerarhije)²¹ i proporcionalnosti te omogućavanje ravnoteže između administrativnih opterećenja i koristi koje donose. Područje primjene Direktive obuhvaćaju društva s ograničenom odgovornošću kao što su dionička društva (dalje: d.d.) i društva s ograničenom odgovornošću (dalje: d.o.o.). Postoji i značajan broj društava osoba i komanditnih društava čiji su svi članovi s neograničenom odgovornošću osnovani kao d.d. ili d.o.o. pa bi stoga takva društva osoba trebala biti podložna mjerama usklađenja iz ove Direktive. Direktiva omogućuje da njezino područje primjene obuhvaća društva osoba u kojima članovi koji nisu osnovani kao d.d. ili d.o.o. u biti za obveze društva osoba imaju ograničenu odgovornost budući da je ta odgovornost ograničena od strane drugih poduzeća u okviru područja primjene ove Direktive.

Mikro, mala, srednja i poduzeća(eng. skraćenica SME) definiraju se i razlikuju prema ukupnoj bilanci, neto prihodu i prosječnom broju zaposlenika u financijskoj godini, jer ti kriteriji daju objektivne dokaze o veličini poduzeća. Osnovni kriteriji za klasifikaciju poduzeća broj ljudi zaposlenih ili godišnji promet i/ili dugoročna(aktiva) imovina. Pri definiranju, obavezna kategorija je broj zaposlenih te se, uz nju, uzima i jedna od ostale dvije kategorije.

²⁰ Narodne novine (2015). Zakon o računovodstvu. Zagreb, Narodne novine d.d., 78/15., 134/15., čl. 5.

²¹ *Hrvatska enciklopedija, mrežno izdanje*. Leksikografski zavod Miroslav Krleža, 2021. 2021. <<http://www.enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=58854>>. [Pristupljeno 20. 08.]

Tablica 1. Klasifikacija poduzeća u Europskoj uniji

Kategorija poduzeća	Broj zaposlenih	Godišnji promet	Dugoročna imovina(Aktiva)
Srednje	< 250	≤ 50 mil. eura	≤ 43 mil. eura
Malo	< 50	≤ 10 mil. eura	≤ 10 mil. eura
Mikro	< 10	≤ 2 mil. eura	≤ 2 mil. eura

Izrada: Autor

Utjecaj MSFI-a na SME poduzeća došao je početkom 2000-ih s rastom i povezivanjem globalnog tržišta.

Godišnji financijski izvještaji sastavljaju se pažljivo i trebaju istinito i objektivno prikazivati aktivu i pasivu poduzeća, njegovo financijsko stanje te dobit ili gubitak. Postoji mogućnost da u iznimnim slučajevima financijski izvještaj ne daje istinit prikaz u slučaju kada se primjenjuju odredbe Direktive. U tom slučaju poduzeće treba promijeniti način pristup radi davanja istinitog i fer prikaza. Države članice obvezane su za utvrđivanje takvih iznimnih slučajeva i zadovoljavajućih posebnih pravila koja se primjenjuju u takvim slučajevima. Direktiva osigurava, što je važna njezina stavka, da su zahtjevi za mala poduzeća usklađena diljem EU i temelji na načelu „mislimo najprije na male”. Zbog mogućnosti neujednačenih administrativnih opterećenja malih društava, državama članicama trebalo bi omogućiti zahtijevanje samo nekoliko objavljivanja putem dodatnih bilješki uz obvezne bilješke. Ako države imaju jedinstveni sustav za pohranu, onda u nekim određenim slučajevima mogu zatražiti neki broj dodatnih objava ako su one izričito potrebne u skladu s nacionalnim poreznim zakonodavstvom i ako su izričito neophodne za porezni sustav. Države članice imaju mogućnost srednjim i velikim poduzećima nametnuti dodatne zahtjeve koji nadilaze minimalne zahtjeve koje propisuje direktiva. Kada direktiva primjerice dopušta državama članicama nametanje dodatnih zahtjeva malim poduzećima, to znači da države članice mogu u potpunosti ili djelomično iskoristiti ovu mogućnost tražeći manje od onoga što dopušta ova mogućnost. Direktiva dopušta državama članicama i slučajeve izuzeća za na primjer mala poduzeća to znači da države članice mogu takva poduzeća izuzeti u cijelosti ili djelomično.

Konsolidirani financijski izvještaji prikazuju poslovne aktivnosti matičnog poduzeća i tvrtki kćeri kao zasebnih poslovnih subjekata. Uspostava nadzora vrlo je bitna i u pravilu bi se

trebala održavati pomoću prava glasača na većinsko odlučivanje. Također nadzor se može ostvariti ako postoje ugovori s dioničarima ili članovima tog poduzeća dionice odnosno nijednog udjela u poduzeću kćeri. Države članice imaju pravo zahtijevati da poduzeća koja ne podliježu kontroli, ali kojima se upravlja na jedinstvenoj osnovi ili imaju zajedničko administrativno, upravljačko ili nadzorno tijelo budu obuhvaćena konsolidiranim financijskim izvještajem.²² Kada matično poduzeće ne sastavlja konsolidirane financijske izvještaje za cijelu grupu, državama članicama se omogućuju mjere za koje se misli da su potrebne zahtijevale da se takvo poduzeće može razvrstati kao veće poduzeće s obzirom na veličinu, a time i kategoriju na konsolidiranoj ili zbirnoj osnovi, a mogu postojati i izuzeci za mikro poduzeća. Članice ne moraju u svojim nacionalnim zakonodavstvima praviti razliku između srednjih i velikih poduzeća ako oboje podliježu istim zahtjevima. Svi procesi koji uključuju izradu uključujući i konsolidaciju financijskih izvještaja obavljaju se prema načelu materijalnosti. Prema istom načelu one stavke koje se smatraju nematerijalnim mogu se primjerice zbirno prikazivati u izvještajima. Neke stavke mogu se smatrati kao nematerijalne, a stavke slične prirode kao materijalne ako su vode kao cjelina.²³ U članicama je primjena načela obvezna, ali i ograničena na prezentiranje i objavljivanje. Načelo materijalnosti ne utječe na nacionalna zakonodavstva i ne obavezuje vođenje evidencija za transakcije i financijska stanja poduzeća.

Određene stavke u financijskim izvještajima ne mogu biti precizno izmjerene nego se oko njih radi procjena odnosno njihova se vrijednost određuje pomoću prosudbe i modela. To se uglavnom temelji na zadnjim ili najboljim dostupnim informacijama te je to stoga bitan dio izrade financijskih izvještaja. Informacije u izvještajima mogu se dopunjavati bilješkama uz financijske izvještaje. Kad su u pitanju mikro poduzeća ona zbog svojih manjih resursa i nepotrebnih troškova sva dodatna objavljivanja mogu nisu obvezna objavljivati, a ako žele to mogu uraditi sa bilješkama uz financijske izvještaje osim ako nije propisano nacionalnim zakonodavstvom. Izjava o računovodstvenoj politici je također bitan dio financijskih izvještaja jer pokazuje smjer i održivost poslovanja te sve istaknutije i važnije izmjene politika poslovanja.²⁴ Kao što je već napisano za način izvještavanja tako je i za objavljivanje bilance i računa dobiti i gubitka, ne mijenja se od jedne do druge financijske godine. Članice detaljniju podjelu stavaka i dodavanje stavaka ako su u okviru propisanih obrazaca i ako nisu

²² Anić, A.P (2008).: *Utjecaj financijskih tržišta na proces standardizacije financijskog izvještavanja za kotirajuća poduzeća*, Doktorska disertacija, Ekonomski fakultet Split

²³Ibid.

²⁴ Cirkveni, T. (2013.) Što donosi nova računovodstvena Direktiva EU 2013/34/EU. Rrif [online]. Dostupno na: <https://www.rrif.hr/clanak-15208/>. Pristupljeno [14.09.2021.].

već definirane u propisanom obrascu. Svaka stavka bilance i računa dobiti i gubitka mora u za sebe imati pripadajuću financijsku godinu na koju se odnosi bilanca i račun dobiti i gubitka i brojku za prošlu godinu. Svaka nemogućnost usklađivanja brojki za dvije godine se mora zapisati u bilješkama uz financijske izvještaje.²⁵ Mikro i mala poduzeća mogu objavljivati skraćene oblike bilance i računa dobiti i gubitka. Aktiva bilance se sastoji od upisanog, a ne uplaćenog kapitala, dugotrajne i kratkotrajne imovine, plaćenih troškova budućeg razdoblja i nedospjele naplate prihoda, a pasiva se sastoji od kapitala i pričuva, rezerviranja, obveza i odgođenih plaćanja troškova i prihoda budućeg razdoblja. Države članice mogu propisati više oblika računa dobiti i gubitka uz mogućnost izbora. Metode izbora računa dobiti i gubitka su metoda razvrstavanja rashoda po prirodnim vrstama i metoda razvrstavanja rashoda po funkcijama.²⁶ U nastavku je prikazana struktura računa dobiti i gubitka po vrsti rashoda:

- Neto prihod od prodaje,
- Promjene zaliha gotovih proizvoda i nedovršene proizvodnje,
- Kapitalizirani radovi za vlastitu upotrebu,
- Ostali prihodi iz redovitog poslovanja,
- Sirovine i materijal i ostali vanjski troškovi,
- Troškovi osoblja (plaće i nadnice, troškovi socijalnog osiguranja uz odvojen prikaz troškova),
- Vrijednosno usklađenje osnivačkih izdataka i dugotrajne imovine,
- Ostali poslovni rashodi,
- Prihodi od sudjelujućih interesa, uz odvojen prikaz prihoda ostvarenih iz odnosa s povezanim poduzećima,
- Ostali kamatni i slični prihodi, Vrijednosno usklađenje kratkotrajne financijske imovine i kratkoročnih ulaganja,
- Rashodi po kamatama,
- Dobit ili gubitak iz redovitog poslovanja nakon oporezivanja,
- Ostali porezi koji nisu iskazani u prethodnim stavkama i
- Dobit ili gubitak financijske godine.

²⁵ Ibid.

²⁶ Direktiva 2013/34/EU. Dostupno na: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HR/TXT/HTML/?uri=CELEX:32013L0034&from=EN>. Pristupljeno [14.9.2021.]

2.2. Utjecaj međunarodnih institucija na računovodstvo Europske unije

Europska unija kao zajednica država ima organizirane institucije i tijela za računovodstvo i reviziju. U procesu zbližavanja i ujednačavanja financijskog izvještavanja uz institucije EU treba prilagoditi pravila s obzirom na nacionalna zakonodavstva. Institucije zadužene za provedbu standardizacije, donošenje legislativa i samu kontrolu su²⁷:

- Europska komisija – EC,
- Međunarodni odbor za računovodstvene standarde – IASC,
- Međunarodna organizacija komisija za vrijednosnice – IOSCO,
- Međunarodno udruženje računovođa – IFAC,
- UN-ova međudržavna radna skupina eksperata Organizacije za ekonomsku suradnju i razvoj – OECD.

Europska komisija je glavno izvršno tijelo Europske unije, de facto Vlada Europske unije zamišljena kao nadnacionalno tijelo koje donosi odluke neovisno od država članica. Nadležna je za promicanje interesa EU, provedbu odluka Europskog parlamenta i Vijeća Europe, predlaganje zakona i provedbu proračuna. U smislu računovodstvenih propisa kao i svih drugih ima glavnu ulogu jer je ona pravna okosnica za predlaganje i donošenje zakona. Stoga kako bi MSFI bio zakonski valjani u državama članicama, treba ih usvojiti Europska komisija. Zaklada MSFI-a neprofitna je organizacija od javnog interesa osnovana s ciljem razvoja jedinstvenog skupa visokokvalitetnih, razumljivih, provedivih i globalno prihvaćenih računovodstvenih standarda-standarda MSFI-te promicanja i olakšavanja usvajanja standarda. IASC (International Accounting Standards Committee) koji je djelovao do početka 2001. godine, kada ga je naslijedila Zaklada IFRS²⁸ sa operativnim krakom IASB osnovan je na zajedničku inicijativu računovodstvenih tijela Australije, Kanade, Francuske, Njemačke, Japana, Meksika, Nizozemske, Ujedinjenog Kraljevstva / Irske i Sjedinjenih Država radi suradnje i poboljšanja međudržavnog poslovanja. IASC je bio neovisan o svim drugim tijelima, ali od 1983. ostvarena je veza s Međunarodnom federacijom računovođa (IFAC).²⁹ Velika Britanije i SAD -a bile su zabrinute zbog nacrtu Četvrte direktive EU –a koja su sadržavala neprivlačna računovodstvena pravila za britanske tvrtke i za europska podružnice

²⁷ Klikovac, A. (2007). *Financijsko izvještavanje u Europskoj Uniji*. 1. Izdanje. Zagreb: Mate d.o.o., str. 89-90.

²⁸ engl. The International Financial standards

²⁹ Nobes, C., Parker, R. (2020.): *Comparative international accounting*. 14. Izdanje. London: Pearson Education, str. 95

multinacionalnih kompanija (Olson, 1982., str. 226). Zbog toga postavljanje IASC-a može se smatrati se protutežom planovima EU -a. Članstvo u IFAC -u i IASC -u bilo je isto, s više od 150 članova računovodstvena tijela iz više od 110 zemalja do 2001. IFAC se koncentrira na pitanja kao što su revizija, upravljačko računovodstvo i Svjetski kongresi računovođa. S obzirom na to najvažnija funkcija je donošenje MSFI-a i njihov razvoj za što lakše promicanje i usvajanje na globalnoj razini. Standardi MSFI -a donose transparentnost poboljšavajući međunarodnu usporedivost i kvalitetu financijskih informacija, omogućujući ulagačima i drugim sudionicima na tržištu donošenje utemeljenih ekonomskih odluka. Standardi MSFI -a jačaju odgovornost smanjenjem informacijskog jaza između pružatelja kapitala i ljudi kojima su povjerali svoj novac. Kao izvor globalno usporedivih informacija, standardi MSFI -a također su od vitalne važnosti za regulatore u cijelom svijetu. Standardi MSFI -ja doprinose ekonomskoj učinkovitosti pomažući ulagačima da identificiraju prilike i rizike u cijelom svijetu, poboljšavajući tako raspodjelu kapitala. Korištenje jedinstvenog, pouzdanog računovodstvenog jezika snižava troškove kapitala i smanjuje međunarodne troškove izvještavanja za poduzeća. Standardi MSFI -a trenutno su potrebni u više od 140 jurisdikcija, a dopušteni su u još mnogo više.³⁰ U Europskoj uniji prema donesenim direktivama obvezu MSFI-ja imaju sva domicilna javna poduzeća koja trguju vrijednosnim papirima i sva strana poduzeća dužnički ili vlasnički vrijednosni papiri trguju na javnom tržištu pod jurisdikcijom EU. Mikro, srednja i mala poduzeća nemaju obvezu podnošenja tih zahtjeva u EU osim Cipra i Malte koji su obvezali sva trgovačka društva na objavu financijskih izvještaja prema standardima. MSFI u EU su pod nadležnosti privatne financijske agencije EFRAG (The European Financial Reporting Advisory Group).³¹

EFRAG je osnovan 2001. inicijativom tadašnje FEE (Fédération des Experts Comptables Européens) ciljem podizanja razine važnosti novih standarda i bolje suradnje s europskim institucijama oko usvajanja istih radi poboljšanja međunarodnog i međusobnog poslovanja. FEE je osnovano 1981. s promocijskom ulogom za profesionalna tijela radi harmonizacije, ali bez donošenja standarda. Danas djeluje pod imenom Accountancy Europe. Članstvo EFRAG-u čini deset europskih dioničkih organizacija koje se zovu "Oci utemeljitelji". Strukturu čine Nadzorni odbor EFRAG -a odgovoran za upravljanje i nadzor nad organizacijom i Tehnička stručna skupina EFRAG -a zadužena za donošenje odluka u svim temeljnim aktivnostima EFRAG -a. Članovi su sve veće i važnije europske organizacije iz sfera poslovanja i 9

³⁰ Dostupno na www.ifrs.org

³¹ hrv. Europska savjetodavna skupina za financijsko izvještavanje

neovisnih računovodstvenih institucija iz zemalja Europe (Danska, Italija, Francuska, Luksemburg, Španjolska, Nizozemska, Ujedinjeno kraljevstvo, Njemačka i Švedska). Ima savjetodavnu ulogu u Europskoj komisiji o prihvatljivost novih i dopunjenih standarda IASB-a. Od 2010. godine Komisija EU bila je jedan od donatora EFRAG -a, što je unaprijedilo status agencije.³²

Međunarodno udruženje računovođa (IFAC) osnovano je 1977. godine iz prethodnog tijela, Međunarodni koordinacijski odbor za računovodstvenu profesiju (ICCAP), koji je nastao 1972. IFAC trenutno ima više od 175 članica i pridruženih članica u preko 130 država i jurisdikcija, te broji gotovo tri milijuna računovođa u javnoj praksi, sektoru obrazovanja, državnim službama, gospodarskim granama i trgovini, to je krovna, najvažnija i najveća organizacija na svjetskoj razini. Organizacija služi javnom interesu doprinošenjem razvoju snažnih i održivih organizacija, tržišta i ekonomija. Zalaže se za transparentnost, odgovornost i usporedivost financijskog izvještavanja, pomaže razvoju računovodstvene profesije i komunicira važnost i vrijednost računovođa za globalnu financijsku infrastrukturu.³³ IFAC sugerira da njegov rad sada više utječu stručnjaci i multinacionalne revizijske tvrtke nego nacionalna računovodstvena tijela. Uloga udruženja je trojaka: suradnja tijela država članica, usvajanje i promoviranje novih standarda i prvi je glas struke u javnom prostoru za bitne društvene teme povezane sa strukom. IFAC tako donosi nekoliko standarda: Međunarodni kodeks etike za profesionalne računovođe, Međunarodne standarde za reviziju, Međunarodne standarde za obrazovanje, Međunarodne računovodstvene standarde za javni sektor. Međunarodni kodeks etike za profesionalne računovođe (Kodeks) je standard koji je objavljen od strane IFAC-a, a priprema je obavljena od strane IESBA.³⁴ IESBA čini 18 članova iz cijelog svijeta od kojih su najviše devet iz prakse a najmanje troje predstavnici javnosti (osobe od kojih se očekuje i koje djeluju na način da odražavaju širi javni interes). Članove IESBA imenuje Odbor IFAC-a na temelju preporuka Komisije za imenovanja IFAC-a i uz odobrenje Odbora za nadzor javnog interesa (engl. PIOB) koji nadzire aktivnosti IESBA. Kao što ime govori cilj IESBA je donošenje kvalitetnih standarda etike za sve profesionalne računovođe. U dugoročnom smislu cilj je uskladiti sve standardne etike za sve profesionalne računovođe uređene Kodeksom uključujući standarde neovisnosti revizora sa standardima etike koje donose regulatori i tijela za propisivanje standarda pojedinačnih

³² Carien van Mourik, Peter Walton(2013.). *The Routledge Companion to Accounting, Reporting and Regulation*. 1. Izdanje. New York: Routledge, str. 355- 358

³³ Narodne novine. URL: https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2020_06_65_1304.html. Pristupljeno 16.09.2021.

³⁴ engl. International Ethics Standards Board for Accountants

država. Međunarodni standard za reviziju izdan je pod IFAC 2015. godine, pripremio ga je Međunarodni odbor za standarde revidiranja i izražavanja uvjerenja (eng. IAASB) . Uređuje revizorsku odgovornost za prepoznavanje i procjenu rizika u značajnijih pogrešaka u financijskim izvještajima. Zadaća mu je urediti načine revizora za pravilno obavljanje revizije financijskih izvještaja kako bi na pravilan način skupio dokaze za smanjenje rizika na što nižu razinu.³⁵

Međunarodni standardi kontrole kvalitete (MSKK-ovi) (International Standards on Quality Control – ISQCs) trebaju se primijeniti na sve usluge uređene IAASB-ovim Standardima za preuzete obveze. Međunarodni standardi kontrole kvalitete (MSKK-ovi) napisani su kako bi ih primjenjivale tvrtke u vezi sa svim svoji uslugama na koje se odnose IAASB-ovi Standardi za preuzete obveze. Ovlast MSKK-ova navedena je u uvodu MSKK-ova.³⁶ Sve članice IFAC-a su dužne usvojiti i primjenjivati Međunarodne standarde obrazovanja (MSE-ove), odnosno podržati njihovo usvajanje i primjenu. Svrha ovog standarda je da razvija standarde edukacije, upute i informativne dokumente za profesionalne računovodstvene subjekte kao što su sveučilišta i pružatelji edukacije, poslodavci, regulatori, vlasti, računovođe i buduće računovođe u aktivnim jurisdikcijama, čime bi se kvaliteta profesionalnih na nivo priznatih međunarodnih mjerila. Upoznavanja dionika poslovanja s MSE-ovima i njihovim zahtjevima kao skupom kvalitetnih, međunarodno priznatih standarda koji uređuju princip cjeloživotnog učenja profesionalnih računovođa, te pomaganja tim akterima da iznađu najbolji način za ugrađivanje MSE-ova u propise i kod održavanje suradnje između svih dionika iz javnog i privatnog sektora na izradi planova za primjenu MSE-ova.³⁷

Međunarodni računovodstveni standardi za javni sektor (eng. European Public Sector Accounting Standards- EPSAS) ima za cilj povećati transparentnost i usporedivost financijskog računovodstva i izvješćivanja u javnom sektoru između država članica EU -a i unutar njih razvijanjem i provedbom usklađenog europskog računovodstvenog okvira. To će informirati upravljanje, politiku i donošenje odluka te upravljanje javnim financijama. Podaci o prihodima i rashodima, imovini i obvezama važni su za odgovornost i informirano

³⁵ Hrvatska revizorska komora (2019.) MRevS 315 (izmijenjen 2019.) i usklađujuće i posljedične izmjene i dopune drugih međunarodnih standarda koje proizlaze iz MRevS-a 315. Dostupno na: http://www.revizorska-komora.hr/pdf/MRevS/ISA_315_2019_Hrvatski2020VHRKVer5_final.pdf. [16.09.2021.]

³⁶ Savez računovođa, revizora i financijskih djelatnika FBiH. SRR-BIH [online]. Dostupno na: <http://www.srr-fbih.org/File/Download?idFi=646>. [16.09.2021.]

³⁷ Priručnik s objavama o međunarodnoj edukaciji (2019).IAESB[online]. Dostupno na: <https://www.iaesb.org/publications/2015-handbook-international-education-pronouncements-7>. [16.09.2021.]

donošenje odluka. Za razliku od privatnog sektora, za javni sektor u EU ne postoje zajednički računovodstveni standardi za financijsko izvještavanje.³⁸ EPSAS se odvija u dvije faze: povećanje fiskalne transparentnosti u državama članicama u kratkom do srednjoročnom razdoblju potičući i podržavajući obračunske reforme, paralelno razvijajući okvir EPSAS -a i rješavanje srednjoročne do dugoročne usporedbe unutar i između država članica.³⁹

IOSCO⁴⁰ je Međunarodna organizacija komisija za vrijednosne papire osnovana je 1983. godine. To je federacija državnih regulatora vrijednosnih papira, pandan SEC-a u Sjedinjenim Američkim Država. Zadaća mu je regulacija i odlučivanje jesu li međunarodni računovodstveni standardi prihvatljivi za financijsko izvještavanje domaćih i stranih poduzeća. Krajem 1980-ih IOSCO i IASC postigli su dogovor kojim bi IASC unaprijedio standarde, a IOSCO bi razmotrio preporuke na sve njihove razmjene. Devedesetih IASC-ovo djelovanje većinom je išlo u pravcu kako bi se zadovoljio IOSCO, čiji su članovi prisustvovali sastancima Odbora IASC-a kao službeni promatrač. IOSCO je 2000. prihvatio standarde IASC -a, osobito za upotrebu od strane stranih podnositelja registracije, a SEC Prihvatio međunarodne standarde u tu svrhu. IOSCO i SEC značajno su pridonijeli raspravama koje su dovele do osnivanja IASB -a 2001. godine. Tijelo koje koordinira europske članice IOSCO -a osnovano je 2001. Godine pod nazivom CESR (Odbor europskih regulatora vrijednosnih papira). CESR je 2011. zamijenilo Europsko tijelo za tržišta vrijednosnih papira (ESMA). IOSCO je bio uključen u promicanje agencija koje prate i provode primjenu MSFI-a od strane kotirajućih kompanija.⁴¹

Radna skupina za računovodstvene standarde OECD (Organizacija za ekonomsku suradnju i razvoj) osnovana je 1960., članstvo joj čini trideset osam najrazvijenijih zemalja na svijetu. Djeluje kroz vladajuće tijelo Vijeće OECD-a i preko 200 povezanih odbora i radnih skupina. Radna skupina za računovodstvene standarde podržava napore regionalnih, nacionalnih i međunarodnih tijela koja se zalažu za harmonizaciju. OECD je 1998. izdao „Načela Korporativnog upravljanja“⁴² i „Smjernice za multinacionalne kompanije“⁴³ 1986. koje podržavaju razvoj visokokvalitetnih, međunarodno priznatih standarda koji mogu poslužiti za

³⁸ Dostupno na: <https://ec.europa.eu/eurostat/web/epsas/overview>. Pristupljeno [16.09.2021].

³⁹ Ibid.

⁴⁰ eng, The International Organization of Securities Commissions

⁴¹ C., Parker, R. (2020.): *Comparative international accounting*. 14. Izdanje. London: Pearson Education, str. 106.

⁴² OECD Principles of corporate governance. Pariz, Francuska, 2004., preuzeto s www.oecd.org, [22.9.2021.]

⁴³ Guidance for multinational enterprise, OECD, 1986.

poboljšanje usporedivosti informacija među zemljama.⁴⁴ To je sve bilo na bazi preporuka radi možebitnog utjecaja na ponašanje velikih korporacija. OECD je proveo i istraživanja računovodstvenih praksi ali nisu dali rješenje kako postići harmonizaciju. Cilj OECD-a u ovom području bio zaštititi razvijene zemlje od prijedloga koji su mogli doći od Ujedinjenih naroda koji su zainteresirani za regulacija multinacionalnog poslovanja što se može naći u UN-ovom izvješću 1977. gdje predloženo vrlo značajno povećanje objavljivanja financijskih i nefinancijskih stavki od strane međunarodnih kompanija.⁴⁵

Konferencija Ujedinjenih naroda za trgovinu i razvoj (UNCTAD) osnovana je 1964. kao stalno UN-ovo tijelo za međudržavnu trgovinu, ulaganjima i razvojem. ISAR (International Standards of Accounting and Reporting) je tijelo koje UNCTAD ovlastio za pitanja harmonizacije računovodstvenih standarda. ISAR je međudržavna radna skupina osnovana 1982. radi bavljenja pitanjima oko računovodstva i revizije na korporativnoj razini. Zadaća radne skupine je promicanje harmonizacije nacionalnih standarda putem zajedničkog procesa istraživanja, međudržavne suradnje i tehničkom suradnjom uz prisustvo prijedloga IASB-a. ISAR surađuje sa svim važnijim organizacijama i institucijama po pitanju računovodstvenih procesa. Zalaže se za pomoć zemljama u razvoju i tranziciji u usvajanju globalnih praksi u svrhu harmonizacije te su prvi predlagali posebno financijsko izvještavanje za mala i srednja poduzeća. Najvažnija postignuća ISAR-a su⁴⁶

- model nastavnog plana za računovođe,
- smjernice za objavu podataka o korporativnom upravljanju i
- smjernice za računovodstvo malih i srednjih poduzeća.

3. HARMONIZACIJA FINANCIJSKOG IZVJEŠTAVANJA U EUROPSKOJ UNIJI

Zbog cilja stvaranja jedinstvenog europskog tržišta na svim razinama djelovanja i u računovodstvenoj struci se pojavio zahtjev za usklađivanjem propisa, načela, računovodstvene politike radi lakšeg poslovanja između poduzeća država članica. Stoga je EU veliki naglasak stavila baš na usklađivanje računovodstvenih standarda s Međunarodnim standardima financijskog izvještavanja. Sve zemlje koje se nadaju postati članicom Europske unije rade na usklađivanju svojih računovodstvenih propisa sa zahtjevima Europske unije. Harmonizacija u Europskoj uniji počela s već spomenutom Četvrtom odnosno Sedmom

⁴⁴ Nobes, C., Parker, R. (2020.): *Comparative international accounting*. 14. Izdanje. London: Pearson Education, str. 457

⁴⁵ Ibid., str. 108

⁴⁶ Klikovac, A. (2007). *Financijsko izvještavanje u Europskoj Uniji*. 1. izdanje Zagreb: Mate d.o.o., str. 94-95

direktivom EU koje nisu polučile zadovoljavajući rezultat pa su Uredbom Europskog parlamenta Vijeća Europe EC/1606/2002⁴⁷ od srpnja 2002. propisala obvezu korištenja Međunarodnih standarda financijskog izvještavanja za sva poduzeća koja sastavljaju konsolidirane financijske izvještaje i kotiraju na financijskom tržištu te nastavno na to obavezno za sve države članice od 1.1.2005. godine.

Prema definiciji harmonizacija je postupak ujednačavanja financijskih izvještaja različitih zemalja zbog postizanja zadovoljavajuće razine usporedivosti financijskih izvještaja te kako bi se utvrdile granice do kojih se oni smiju razlikovati.⁴⁸ Harmonizacija je riječ koja se nastoji povezati s transnacionalnim zakonodavstvom koje proizlazi iz Europske unije; Često se povezuje „standardizacija” s Odborom za međunarodne računovodstvene standarde (IASB). Konvergencija je pojam koja je u posljednje vrijeme u uporabi, osobito u kontekstu sužavanja jaza između MSFI -ja i niza nacionalnih pravila.⁴⁹ Harmonizacija financijskih izvještaja je vrlo važna i na globalnom nivou jer utječe na kreatore računovodstvenih standarda, regulatore vrijednosnica burze te sastavljače i korisnike financijskih izvještaja. Potrebno ju je provesti na mnogim područjima od edukacije do procesa objavljivanja informacija i najvažnijeg, a to je proces harmonizacije računovodstvenih standarda. Računovodstvena harmonizacija uključuje harmonizaciju:

- računovodstvenih standarda,
- izvještaja kompanija čijim vrijednosnim papirima se javno trguje i kotiraju na burzi i
- revizijskih standarda.

Početak harmonizacije financijskog izvještavanja smatra se uvođenje dvojnog knjigovodstva koje je nastalo u Italiji. Za datum uzima 14. stoljeće u gradu Genovi koje se zbog toga naziva i talijanskom metodom. Najveći doprinos u razvoju dvojnog knjigovodstva pripisuje se franjevcu fra Luci Pacioli i Benediktu Kotruljević.⁵⁰ Dvojno knjigovodstvo je bio prvi korak ka harmonizaciji u računovodstvenih praksi koja danas standardizira ne samo

⁴⁷ Uredba EC/1606/2002. Dostupno na: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/en/ALL/?uri=CELEX%3A32002R1606>. Pristupljeno[20.09.2021.].

⁴⁸ Nobes, C., Parker, R. (2020.): *Comparative international accounting*. 14. Izdanje. London: Pearson Education, str 77.

⁴⁹ Ibid., str. 91.

⁵⁰ Mamić Sačer, I., i Sever, I. (2010). 'Utjecaj nacionalnih računovodstvenih regulativa na financijsko izvještavanje', Zbornik Ekonomskog fakulteta u Zagrebu, 8(2), str. 179-194. Preuzeto s: <https://hrcak.srce.hr/70782> (Pristupljeno: 20.09.2021.)

izlazno knjiženje kao tada već i računovodstvene procese koji postaju dostupni javnosti. Povijesni razvoj harmonizacije računovodstvenih procesa odvijao u četiri faze:

1. Faza Napoleonovih zakona od 1807. (Code de Commerce),
2. Faza direktiva od 1978. (4. i 7. direktiva),
3. Faza računovodstvenih standarda (US GAAP, osamdesete i MRS od 1995., Objava Europske komisije) i
4. Faza Uredbe Europskog parlamenta i europskog vijeća 1606/2002 i Norwalškog sporazuma.

Prva faza međunarodne računovodstvene regulacije počela je Napoleonovim trgovačkim zakon iz 1807. Prve zemlje koje su usvojile francuski zakon bile su Nizozemska i Belgija. Ubrzo nakon toga francuski zakon je poslužio kao osnova za izradu trgovačkog zakona u ostalim zemljama kontinentalne Europe a prvenstveno u Njemačkoj i Švedskoj. Zakonom iz 1807. propisano je obvezno sastavljanje bilance i izvještaja o dobiti. Naknadno se izmjenom iz 1867. za dionička društva propisuje obveza sastavljanja i sadržaj polugodišnjeg obračuna koji treba biti raspoloživ za obavljanje revizije.⁵¹ Druga faza započela nakon više od sto godina od objavljivanja Napoleonovog zakona, usvajanjem direktiva Europske zajednice. Usvajanjem direktiva stečeni su pravni alati za harmonizaciju Europske zajednice odnosno Europske unije. Četvrta i Sedma direktiva su se direktno odnosile na računovodstvo dok je Osmo direktiva uključivala i reviziju. Treća faza harmonizacije računovodstvenih procesa je započela 1995. godine kada IASC (Komitet za međunarodne računovodstvene standarde) postigao sporazum s IOSCO-om (Međunarodna organizacija komisija za vrijednosne papire) prema kojem IOSCO preporučuje svojim članicama (nacionalnim komisijama) da za pripremu i objavu financijskih izvještaja kotirajućih kompanija koriste Međunarodne standarde financijskog izvještavanja. Velik razlog za to je bio što su 80-ih i 90-ih godina sve više europskih kompanija bilo izlistano na burzi u New Yorku što je predstavljalo problem u vidu prilagođavanja zahtjeva prema US GAAP-u. Četvrta faza započinje 2002. godine donošenjem Uredbe o Europskog parlamenta i Vijeća Europe EC 1606/ 2002 sklapanjem Norwalškog sporazuma između IASB-a i FASB-a (Odbor za standarde financijskog izvještavanja). Najvažnija odlika Sporazuma je približavanje izvještavanja i standarda US GAAP-a i MSFI-ja i smanjene razlike između njih što je već dobro ostvareno. Svoju ulogu u poticanju međunarodnih financijskih izvještaja imaju i velika poduzeća zadužena za

⁵¹ Gulin, D., (2001.). *Obilježja i razvoj računovodstvene regulative u svijetu i kod nas*. Zagreb: Hrvatska zajednica računovođa i financijskih djelatnika

računovodstvo radi širenja svog poslovanja na što šire područje kroz glavne financijske institucije.⁵²

3.1. Razlike u financijskom izvještavanju zemalja članica Europske unije

Računovodstveni oblik zemlje je refleksija njezinog pravnog i poreznog sustava kao dijelova institucionalnog okvira te strukture vlasništva i načina financiranja poduzeća.⁵³ Kako svaka zemlja ima posebnosti izvođenja računovodstvenih procesa u daljnjem radu bit će pokazane razlike između zemalja u pravnom sustavu, izvorima financiranja, poreznim sustavima, računovodstvenoj profesiji, inflaciji i ostalim utjecajima na izvještavanje.

Pravni sustav ima vrlo značajan utjecaj na računovodstvenu praksu neke zemlje. Razlikujemo dvije vrste pravnih sustava:

1. Običajno pravo i
2. Zakonodavno pravo.

Običajno pravo svoje podrijetlo ima u Engleskoj odakle je preneseno u zemlje engleskog govornog područja (SAD, Irska, Kanada, Australija, Novi Zeland). U svojoj biti običajno pravo je fleksibilnije jer daje odgovarajući pravorijek za svaki pojedini slučaj umjesto da formulira opća pravila primjene. To u praksi znači da sustav ne propisuje pravila za sastavljanje financijskih izvještaja već računovođe same određuju način što protekom vremena prijeđe u preporuku ili standard.

Zakonodavno pravo se bazira rimskom pravu i takvom sustavu pravila postaju doktrina. Računovodstvena pravila su točno određena i samo sastavljanje financijskih izvještaja mora biti jednako. Ovakav pravni sustav imaju npr. Francuska, Španjolska, Italija, Njemačka, Nizozemska, Portugal i Japan te zemlje izašle i Istočnog bloka srednje i istočne Europe koje su izašle iz centralnog upravljanja na razini vlasti, a naslijedile propisana pravila računovodstvenih procesa. Postoje tri grupe zakonodavnog prava: francusko, njemačko i skandinavsko. Francusko zakonodavno pravo ima temelj u Napoleonovom zakonu iz 1804. Dok njemačko zakonodavno pravo ima temelj u građanskom zakoniku Njemačke iz 1900. Skandinavske zemlje ne mogu odrediti niti u englesku niti u rimsku tradiciju već samo reći da imaju neke sličnosti s rimskim pravom . 1970. godine Švedska, Finska, Danska, Norveška su

⁵² To su Međunarodni monetarni fond i Svjetska banka

⁵³ Alexander, D., Archer, S (2003.): *Miller accounting guide*. 5. izdanje. New York: Aspen, str. 102.

provele za ono vrijeme modernu harmonizaciju s ciljem micanja utjecaja njemačke prakse u pravu. Značajke računovodstva u zemljama s običajnim pravom su⁵⁴:

- orijentacija prema fer prezentiranju,
- transparentnost i potpuno objavljivanje financijskih izvještaja,
- razdvojenost financijskog i poreznog sustava,
- burze dominantan izvor financiranja,
- financijsko izvještavanje okrenuto je prema potrebama vanjskih korisnika i
- objava računovodstvenih standarda je aktivnost privatnog sektora.

Značajke računovodstvenih sustava u zemljama sa zakonodavnim pravom:

- nizak stupanj objave financijskih izvještaja,
- povezanost financijskog i poreznog sustava,
- banke i vlade su prevladavajući izvor financiranja,
- financijsko izvještavanje je okrenuto prema kreditorima i
- objava računovodstvenih standard je aktivnost javnog sektora.

⁵⁴ Klikovac, A. (2007). *Financijsko izvještavanje u Europskoj Uniji*. 1. izdanje Zagreb: Mate d.o.o., str.36.

Tablica 2. Pravni sustavi zemalja u Europskoj uniji

ZAKONODAVNO PRAVO			OBIČAJNO PRAVO	MIJEŠANO PRAVO
FRANCUSKO	NJEMAČKO	SKANDINAVSKO		
Belgija	Austrija	Danska	Irska	Cipar
Bugarska	Češka	Finska		Malta
Francuska	Estonija	Švedska		
Grčka	Latvija			
Italija	Hrvatska			
Litva	Mađarska			
Luksemburg	Njemačka			
Nizozemska	Slovačka			
Poljska	Slovenija			
Portugal				
Rumunjska				
Španjolska				

Izrada: Autor prema Civil law foundation [online]. Dostupno na: <https://www.fondation-droitcontinental.org/en/2015/03/12/civil-law/>. Pristupljeno: [20.9.2021].

Postoje tri glavna izvora financiranja ekonomskih subjekata: banke, dionice i država. Pošto postoje razlike među državama kako poduzeća stječu financijski kapital i u to kombinaciji sa različitim pravnim sustavima može dovesti do različitih računovodstvenih praksi, a u kojem je informiranje vrlo bitna stavka. Zemlje sa dominantnim privatnim ulagači veliki značaj ima objavljivanje informacija o poduzeću nego ako se financiraju na jedan od druga dva načina.

Banke i države će svojom ekonomskom snagom moći prenijeti izravno računovodstvene informacije. U najvećim europskim zemljama kao što su Francuska, Njemačka, Italija veliki dio kapitala osiguravaju banke, a sama struktura gospodarstava je orijentirana na veliki broj obiteljskih poduzeća što recimo u Velikoj Britaniji i SAD-u nije slučaj jer tamo glavninu poduzeća financiraju milijuni privatnih dioničara što je pak sve povezano s oblikom pravnog sustava. Tržište dionica postoji u tolikom obujmu jer te zemlje zbog svog pravnog sustava u većoj mjeri štiti investitore nego li je to u zemljama s rimskim pravnim sustavom. Zemlje s kreditno orijentiranim financiranjem u ulozi dioničara često se pojavljuju banke, vlada ili osnivačke obitelji. Primjerice u Njemačkoj se banke pojavljuju u dvije uloge: kao vlasnici poduzeća i kao davatelji kredita te je većina dionica javnih poduzeća u rukama banaka od kojih su najveće Deutsche bank i Commerz bank. Stoga u već nabrojane tri zemlje velika

poduzeća imaju za vlasnika banku, vladu ili osnivačke obitelji što dovodi do manje potrebe za objavom podataka. Što je u potpunoj razlici sa primjerice tržištima SAD-om i Velikom Britanijom gdje prevladavaju dioničari i gdje je potreba objavljivanjem podataka, revizijom, fer prezentiranjem veća jer dioničari nemaju interni pristup informacijama.⁵⁵ Jedna od osnovnih razlika koja proizlazi iz toga je pristup revizorskom poslu koji je vrlo bitan. Kod dioničara je vrlo važno uspoređivati poslovanje poduzeća kroz godine i usporedba s drugim poduzećima, a za to su potrebni fer i pouzdani financijski izvještaji. U kontinentalnim zemljama vanjsko financijsko izvještavanje ima ulogu zaštite kreditora i/ili države koja ubire porez na temelju toga. Stoga radi bolje zaštite kreditora u takvim zemljama postoje opreznije tzv. konzervativnije računovodstvo jer u interesu kreditora prvenstveno hoće li moći vratiti uložena sredstva za razliku od dioničara koji ciljaju rast i procjena budućeg poslovanja poduzeća. Kontinentalni sustav je jednolik, precizan i stabilan dok je anglosaksonski prilagodljiv, uključuje procjenu i pošteno prezentiranje.⁵⁶ Možemo iz toga onda zaključiti da razlike u međunarodnom financijskom izvještavanju proizlaze iz izvora financiranja. U kreditno orijentiranim zemljama ne postoji prevelika potreba za revidiranim i objavljenim financijskim izvještajima već se oni izrađuju prvenstveno radi koristi države u zakonski određenim stopama dobiti. Odakle i dolazi tolika povezanost pravnih i financijskih sustava u financijskom izvještavanju, što za sobom vuče i manju potrebu revizora. Za razliku od zemalja sa dominantnim dioničarima gdje su računovodstvena pravila odvojena od oporezivanja pa se stoga zahtjeva dva obrasca jedan za financijsko izvještavanje, a drugo za izračun poreza na dobit.⁵⁷

Porezni sustav nema jednaku ulogu u svim zemljama kada se radi o financijskom izvještavanju. Stoga bitna je razina do koje porezni sustav ima ulogu financijskom izvještavanju neke zemlje.⁵⁸ Postoje dva osnovna shvaćanja koja određuju odnos između komercijalnih financijskih izvještaja i porezne bilance. Prvi je kontinentalni pristup i temelji se na principu podudaranja s ciljem ostvarenja jedinstvene bilance. U takvom sustavu porezne vlasti se tretiraju kao skriveni dioničar što podrazumijeva da izračun profita mora biti podređen navedenim principima. Osnovna funkcija sustava je zaštita kreditora do je princip fer vrijednosti samo nadopuna. Ovaj princip koristi se u većini zemalja, a Njemačka kao

⁵⁵ Nobes, C., Parker, R. (2020.): *Comparative international accounting*. 14. Izdanje. London: Pearson Education, str. 22.

⁵⁶ Ibid. str. 23.

⁵⁷ Ibid, str. 23-24.

⁵⁸ Ibid, str. 24.

glavna ekonomska silnica je predvodnik u shvaćanju. Glavne primjedbe na princip podudaranja komercijalnih financijskih izvještaja i porezne bilance su⁵⁹:

- učinci poreznog sustava uništavaju principe komercijalnih financijskih izvještaja,
- dosljednost Četvrte i Sedme direktive je fer vrijednost, a ne metoda povijesnog troška koja je svojstvena poreznom sustavu i
- princip podudaranja je nedovršeno djelo jer se porezna izuzimaju i druga razna rješenja uvećavaju sa potrebama države.

Drugačiji pristup usvojen je u anglosaksonskim zemljama i Nizozemskoj i naziva anglosaksonski pristup ili pristup prema MSFI gdje se financijski izvještaji koriste i izrađuju uglavnom kao osnova za procjenu uspjeha poslovanja i njegovog budućeg stanje u službi donošenja ispravnih odluka.⁶⁰ To dovodi do toga da nije potrebno ostvariti podudarnost porezne bilance i komercijalnih financijskih izvještaja već se on temelji na različitosti što dovodi do odvojenih izvještaja. Osnovni način vrednovanja prema MSFI-u je fer vrijednost, a prema poreznim principima, metoda povijesnog troška.⁶¹

Tablica 3. Porezni sustav članica Europske unije

ODVOJENI POREZNI I FINACIJSKI IZVJEŠTAJI	PRINCIP PODUDARANJA
Češka	Austrija
Danska	Belgija
Estonija	Cipar
Irska	Finska
Litva	Francuska
Mađarska	Grčka
Nizozemska	Hrvatska
Norveška	Italija
Poljska	Luksemburg
Slovačka	Malta
Španjolska	Njemačka
Švedska (konsolidirani FI)	Portugal
Velika Britanija	Slovenija
	Slovačka
	Švedska

Izrada: Autor

⁵⁹ Klikovac, A. (2007). *Financijsko izvještavanje u Europskoj Uniji*. 1. izdanje Zagreb: Mate d.o.o., str 38.

⁶⁰ Nobes C., Parker, R. (2020.): *Comparative international accounting*. 14. Izdanje. London: Pearson Education, str.26.

⁶¹ Aljinović Barać, Ž., Šodan, S., i Vuko, T. (2015). Koliko je računovodstvo fer vrijednosti zaista fer?, Zbornik radova Ekonomskog fakulteta Sveučilišta u Mostaru, (Posebno izdanje 2015), str. 69-93. Preuzeto s: <https://hrcak.srce.hr/204407> (Datum pristupa: 24.09.2021.)

Još jedan dio koji utječe na financijsko izvještavanje je amortizacija. U zemljama kao primjerice Njemačka zakonom je propisana maksimalna stopa amortizacije koje poduzeće može koristiti za određene stavke imovine, a one se temelje na očekivanom vijeku trajanja imovine. Stoga da bi ti iznosi bili porezno priznati moraju se nalaziti u financijskim izvještajima. Nasuprot tome u Velikoj Britaniji takav prikaz u izvještaju gdje amortizacija nasuprot prihodu nije pravilno, ali nije nelegalno.⁶²

Računovodstvena profesija i njene tehnike, institucije su s globalizacijom došle do izazova kako usuglasiti različite koncepte prvo kroz Četvrtu direktivu EU, a kasnije i s približavanjem prema SAD-u i US GAAP-u. Četiri su faktora koja utječu na računovodstvene sustave zemalja⁶³:

- odnos računovođa i poreznih stručnjaka,
- klasifikacija stručnosti računovođa odnosno tko se može smatrati računovođom, samo aktivni računovođe (npr. Njemačka) ili svi koji rade u industriji, vladi, obrazovanju (npr. Velika Britanija),
- razina obrazovanja potrebna za zvanje i
- vrste revizije za određene dijelove gospodarstva koju obavljaju pojedini revizori (npr. u Njemačkoj postoje posebni revizori za privatna poduzeća).

Postoji razlika između anglo-američkog i francusko-njemačkog sustava prema reviziji. U anglo-američkim zemljama vladine agencije odlučuju koje vrste poduzeća podliježu reviziji i donose uvjete tko može biti revizor. Generalno revizorom se smatra svatko je član profesionalne agencije za računovodstvo, ali primjerice u SAD-u taj je proces se sastoji od ispita na razini cijele države kojem mogu lagano pristupiti svi. Francusko-njemački ustav sastoji se od dvojnog seta računovodstvenih tijela gdje samo članstvo ne garantira da ste ovlaštene računovođa. Profesionalna tijela su pod državnom kontrolom i ona određuje smjernice računovodstvene profesije kroz ispite, pripadnosti međunarodnim organizacijama itd.⁶⁴

Još jedan faktor koji utječe na računovodstveni sustav zemlje je inflacija. Primjer za to tako što je inflacija sedamdesetih godina prošlog stoljeća kada su Francuska, Španjolska, Italija i Grčka gdje su vlade tih zemalja regulirale potrebne korake za prevladavanje problema. Dok

⁶² Nobes, C., Parker, R. (2020.): *Comparative international accounting*. 14. Izdanje. London: Pearson Education, str. 25

⁶³ Ibid. str. 27

⁶⁴ Ibid.

su za razliku od njih u SAD-u, Velikoj Britaniji i Australiji računovodstveni odbori rješavali problem.⁶⁵ U uvjetima inflacije poznata su dva koncepta računovodstva:

1. koncept opće kupovne moći i
2. koncept tekuće vrijednosti.

Koncept opće kupovne moći polazi od nabavne cijene prema tome pod periodički rezultat poslovanja podrazumijeva se ona veličina kojom se može slobodno raspolagati ako je očuvana kupovna moć kapitala s početka razdoblja. Proces se zove indeksacija jer se uobičajene računovodstven vrijednosti svode na vrijednost izraženi općom kupovnom moći.

Koncept tekuće vrijednosti temelji se na nekoliko metoda⁶⁶:

- metoda ekonomske ili sadašnje moći,
- metoda neto-unovčive prodajne vrijednosti i
- metoda tekuće reprodukcijске vrijednosti,

gdje se treće navedena smatra najprihvatljivijom. Prema toj metodi pod rezultatom podrazumijeva se ona veličina kojom se može slobodno raspolagati ako je očuvana tekuća reprodukcijška vrijednost s početka razdoblja. Pritom pod tekuće reprodukcijške vrijednosti se smatra nadoknada iz periodičnih prihoda vrijednosti pojedine imovine u trenutke njihove ponovne kupnje odnosno zamjene.

3.2. Prepreke u harmonizaciji

Brojne prepreke postoje u harmonizaciji financijskog izvještavanja, a one ubrajaju tehničke, institucionalne, troškovne i opće prepreke. Glavni protivnici harmonizacije kažu da je vrlina svakog računovodstvenog sustava da se prilagodi određenoj situaciji te ne povjerenje prema međunarodnim standardima ide u smjeru ne usklađivanja s nacionalnim okvirima.⁶⁷ Glavne prepreke koje struka navodi su⁶⁸:

- velika razlika u računovodstvenoj praksi među državama kod predstavljanja financijskih izvještaja za potrebe dioničara i za potrebe kreditora i poreznih tijela te je

⁶⁵ Ibid., str. 42

⁶⁶ Katarina, Ž., Tušek, B., Vašiček, V. & Žager, L. (2007) .*Osnove računovodstva - računovodstvo za neračunovođe*. Zagreb, Hrvatska zajednica računovođa i financijskih djelatnika.

⁶⁷ Choi, F.D.S., Meek, G.K: International accounting. 7. izdanje. New York: Aspen, str 80.

⁶⁸ Street D.L. (2002): GAAP Convergence: A survey of national efforts to promote and achieve convergance with international financial reporting standard. Dostupno na www.gti.org . Pristupljeno [20.9.2021.].

to prepreka koju je teško prevladati zakonski i načinom promjene razmišljanja. Što poteže pitanje ako financijsko izvještavanje odstupa od zemlje do zemlje možda im je to glavna prednost,

- harmonizacija je najkorisnija kada se odnosi na određenu grupu i poduzeća koja koriste inozemne izvještaje za odlučivanje. Prema tome to znači da poduzeća moraju slagati dva financijska izvještaja, za domaću i za inozemnu upotrebu ili jedan za matično poduze i drugi za konsolidaciju,
- nedostatak snažnih računovodstvenih tijela koja će profesionalnije i učinkovitije raditi na provedbi IFRS-ovih standarda i
- nacionalni otpor prema usvajanju i ujednačavanju računovodstvene prakse od strane poduzeća ili računovođa i zemalja zbog možebitnih političkih odjeka u vidu pitanja suvereniteta.

Prema rezultatima istraživanja prepreke u harmonizaciji računovodstvenih standarda prema MSFI-u:

1. komplicirana priroda pojedinih standarda,
2. nacionalni računovodstveni sustav koji se temelji na poreznom sustavu,
3. neslaganje sa svim pristupima u MSFI-ima,
4. ograničeno tržište kapitala,
5. zadovoljstvo pojedinih zemalja nacionalnim standardima i
6. poteškoće u prijevod standarda.

Uz to postoji strah da bi usvajanje međunarodnih standarda doprinijelo prevelikom broju standarda. Korporacije ionako moraju odgovarati na brojne ekonomske, političke, društvene zahtjeve i uz to zadovoljavati skupe međunarodne standarde. Uz to su politički sustavi često u sukobu s računovodstvenim standardima. Nagli razvoj međunarodnog tržišta kapitala ubrzao proces razmišljanja o donošenju MSFI što pokazuje i direktiva Europske unije o prihvatanju MSFI.

Problemi tehničke prirode pri usvajanju MSFI-a u literaturi se javljaju u sedam točaka:

- 1) **Razina razumijevanja značenja međunarodnog usklađivanja** se odnosi na to do koje mjere su MSFI usvojeni u nekoj zemlji. Prema Svjetskoj banci postoje četiri kategorije za MSFI: puna primjena, puna primjena s vremenskim odmakom, selektivna primjena, nacionalni standard temeljen na MSFI-u

- 2) **Prijevod MSFI-a** predstavlja veliki izazov u procesu usvajanja standarda. Glavne zamjerke su bile usmjerene prema kompliciranom tekstu što se odnosilo na nedosljednu terminologiju, ne uvođenje novih pojmova, preduge rečenice i nemogućnost prijevoda određenih termina te pri Nacrtima za objavljivanje. To je sve otežavalo službeno objavljivanje, a prijedlog za rješavanje problema da se angažiraju profesionalci i da zemlje s istog govorno područja zajedno rade na prijevodu i na ključnim pojmovima kao primjerice Belgija, Francuska, Kanada, Luksemburg i Švicarska.
- 3) **Kompleksnost i struktura MSFI-a** postaje sve dulja sa sve više pravila što otežava usvajanje.
- 4) **Učestalost, obujam i kompleksnost promjene MSFI-a.** IASB-ove izmjene na nekim računovodstvenim standardima mogu imati posljedice na druge standarde što vodi kompliciranijem provođenju. Zbog toga se u državama može pojaviti otpor prema izmjenama u određenim standardima koje mogu biti odgođene, ako se pretpostavi da će u budućnosti opet biti izmijenjen, uz valjanu analizu. Praktičnije je takav standard ne usvojiti nego mijenjati zakon svaki put kad se standard mijenja.
- 5) **Prepreke vezane za SME poduzeća i računovodstvene usluge** prema istraživanju IFAC-a⁶⁹ zaključilo se da MSFI nisu prikladna za mala i srednja poduzeća jer su složeni, skupi, nedosljedni, ne briga za manja poduzeća
- 6) **Edukacija za stjecanje potrebnog znanje.** Širenjem financijskog područja i obvezom od 1.1.2005. javila se potreba za što većim brojem kvalitetnih i dobro educiranih djelatnika u sferi računovodstva i financija.⁷⁰ Obrazovanje računovođa i savjetnika nije usklađeno u EU. Nacionalni regulatori ili stručni instituti mogu se, međutim, pozvati na međunarodne obrazovne standarde (IES) ako odluče regulirati profesiju ili su uključeni u pružanje obrazovnih usluga. Poput uvjeta za stjecanje revizorske kvalifikacije, IES predlaže od kandidata da zahtijevaju završetak početnog stručnog obrazovanja, ocjenu stručne osposobljenosti, praktično iskustvo i - nakon stjecanja stručne kvalifikacije - kontinuirano obrazovanje.⁷¹

⁶⁹ IFAC (2004): *IFAC SMP Permanent Task Force Meeting Summary*. Dostupno na: www.ifac.org. Pristupljeno [20.9.2021.]

⁷⁰ Pricewatercoopers(2004): *International Financial Reporting Standards Ready to take the plunge?*. Dostupno na: https://www.pwc.fi/fi/ifrs-julkaisut/tiedostot/pwc_ifrs_readytoplunge_04.pdf

⁷¹ Priručnik s objavama o međunarodnoj edukaciji (2019).IAESB[online]. Dostupno na: <https://www.iaesb.org/publications/2015-handbook-international-education-pronouncements-7>. Pristupljeno [20.9.2021.].

- 7) **Implikacije uvođenja MSFI-a** znače da je u pojedinim zemljama od 1.1.2005 istodobno u primjeni dva seta računovodstvenih standarda, MSFI i nacionalni. Uredba od obavezi korištenja MSFI-ja odnosi se samo kotirajuća poduzeća ili ona koja sastavljaju konsolidirane izvještaje, a druga poduzeća prepuštena su domaćem zakonodavstvu. Pošto MSFI nisu primjereni za mala i srednja poduzeća može se dogoditi da poduzeća sastavljaju dva seta financijskih izvještaja, konsolidirane prema MSFI-ima, a individualne prema nacionalnim standardima. Druga negativnost je da bi računovodstvena struka i korisnici financijskih izvještaja trebali posjedovati znanja za oba standarda.⁷²

Jedan od problema u harmonizaciji financijskog izvještavanja je u državama članicama EU i ostatka svijeta može se pronaći u neujednačenost određivanja kriterija poduzeća prema veličini.⁷³ Taj kriteriji se razlikuje od zemlje do zemlje što otežava proces harmonizacije financijskog izvještavanja za mala i srednja poduzeća. Stoga zbog razlike u kriteriju za razvrstavanje jednaka poduzeća mogu se nalaziti u različitim grupama i za njih se primjenjivati različita pravila financijskog izvještavanja iako su veličinom jednaka. Prema kriterija iz 2013. poduzeća su definirana kao srednja, mala ili velika prema kvantitativnim podacima gdje se koji ubrajaju godišnji prihod, ukupni iznos bilance i broj zaposlenih. Kao kriterij za određivanje poduzeća prijedlog IASB-a je da bude prema kvalitativnim obilježjima npr. javna odgovornost.⁷⁴ Neki autori smatraju da je kvantitativni kriterij praktičniji i pouzdaniji od IASB-ovog kvalitativnog. Uz to se predlaže (Haller 2003.) zamjena „ukupnog prihoda“ s kriterijem „dodane vrijednosti“.⁷⁵ Još jedan kriterij mogao bi biti stupanj razdvajanja vlasništva i kontrole poduzeća što bi se odredilo putem faktora udio vlasništva menadžmenta i prenosivost udjela i broja vlasnika (Bollen 1996). Dio autora smatra (Haller i Eirle) smatra da IASB-ov prijedlog za određivanje faktora javne odgovornosti koristi situacija kada se jedan ili više vlasnika poduzeća protive odluci subjekta da se koriste za mala i srednja poduzeća umjesto MSFI-ja te smatraju da bi pravo veta trebalo biti povezano sa udjelom u kapitalu i prepustiti ju regulaciji nacionalnim institucijama. Problem u takvom odnosu je da bi to moglo rezultirati neujednačenošću financijskih izvještaja između europskih država odnosno malih i srednjih poduzeća. Stoga bi za to trebala postojati odredba na razini

⁷² Klikovac, A. (2007). Financijsko izvještavanje u Europskoj Uniji. 1. izdanje Zagreb: Mate d.o.o., str. 49.- 51.

⁷³ Ramljak, B. & Žager, K. (2013) Stanje i razvoj financijskog izvještavanja malih i srednjih poduzeća u RH i EU. Računovodstvo i financije, 7, 23-32.

⁷⁴ Klikovac, A. (2007). Financijsko izvještavanje u Europskoj Uniji. 1. izdanje Zagreb: Mate d.o.o, str. 103.

⁷⁵ Evans, L. (2005). Problems and Opportunities of an International Financial Reporting Standard for Small and Medium-sized Entities. The EAA FRSC's Comment on the IASB's Discussion Paper. Accounting in Europe. 2. str.23-45.

EU koja bi to regulirala.⁷⁶ Argumenti koji prednjače u protivljenju razdvajanja financijskih izvještaja za mala i srednja poduzeća od velikih poduzeća su potreba za univerzalnošću, usporedivosti, pouzdanosti, javni interes „doktrina o publicitetu“ (objavljivanje financijskih izvještaja je cijena ograničene odgovornosti), te strah da takva poduzeća ne postanu manje vrijedna odnosno neravnopravna. Također potencijalna opasnost je mogući budući zahtjevi velikih poduzeća za slične ustupke što može dovesti do u krajnjoj liniji do podjele u samoj računovodstvenoj struci.⁷⁷ U analizi standarda za manja britanska poduzeća (skr. FRSSE⁷⁸) ističe se da mnogo malih poduzeća ne želi usvojiti te standarde zbog tendencije rasta svoga poslovanja.⁷⁹ Brojni autori tvrde da primjerice u Njemačkoj i ostalim zemljama kontinentalne Europe financijski izvještaji po običaju služe za potrebe informiranja i utvrđivanje dobiti dok MSFI nisu prikladni za to zbog toga što ne održavaju princip opreznosti koji za cilj ima održavanje kapitala i zaštitu kreditora. Pa tako odaljšavanje od tog principa može biti štetno za poduzeća koja poslovanje oslanjaju na financiranje dugom. Pošto su MSFI podložni promjenama to predstavlja još jedan argument jer to može dovesti do većih troškova u ispunjavanju zahtjeva tih standarda za razliku od zakonskih akata koji se teže mijenjaju.⁸⁰ Kao što je već ranije spominjano i porezni sustavi određene zemlje može biti prepreka harmonizaciji računovodstvenih pravila jer njegova uključivost zbog direktne koristi države otežava zadovoljenje potreba tržišta kapitala.⁸¹

Raspadom komunizma zemlje u srednjoj i istočnoj Europi našle su se u tranziciji na svim društvenim poljima. Pa tako i računovodstvenim sustavima, gdje je učinak komunističkog računovodstva bio nizak status računovodstva u komandnom gospodarstvu što je značilo da daje računovodstvena profesija degradirala, a računovođe su radili najčešće kao knjigovođe koje obrađuju rutinske transakcije. Računovodstveni sustavi razlikovali su se jer su pružali financijske statistike češće bazirane količini, a ne na vrijednosti. Nije postojao koncept „poštenog“ prezentiranja ili pouzdanog uvida. Odgovornost nije bila ključni element kao u tržišnoj ekonomiji gdje menadžeri preuzimaju kontrolu nad resursima te imaju odgovornost prema vlasničkim strukturama. U upravljačkom smislu računovodstvene informacije nisu

⁷⁶ Ibid.

⁷⁷ Ibid.

⁷⁸ Eng. The Financial Reporting Standard for Smaller Entities

⁷⁹ Evans, L. (2005). Problems and Opportunities of an International Financial Reporting Standard for Small and Medium-sized Entities. The EAA FRSC's Comment on the IASB's Discussion Paper. Accounting in Europe. 2. str.23-45.

⁸⁰ Ibid.

⁸¹ Street D.L. (2002): *GAAP Convergence: A survey of national efforts to promote and achieve convergence with international financial reporting standard*. Dostupno na www.gti.org. Pristupljeno [20.9.2021.].

izlazila prema tržištu već su imala hijerarhijsku strukturu „odozdo prema gore“.⁸² Stoga se napredno računovodstvo (npr. konsolidacije), sofisticirano računovodstvo i revizorska profesija morala se izgraditi gotovo od nule. Struka je dakle imala poteškoće u djelovanju kao izvor poboljšane prakse i propisa što je značilo da su ministarstva financija morala odigrati dominantnu ulogu.⁸³ Takav prijelaz imao je bitne posljedice za računovodstvo, koje prestaje biti oruđe centralističke državne gospodarske uprave i umjesto toga postaje instrument koristan za poslovanje (Bailey, 1995.). Napredak u tranziciji uvelike se razlikovao od zemlje do zemlje. Primjerice računovodstvo u Mađarskoj i Poljskoj 1989. zbog reformi i demokratizacije postalo fleksibilnije (Bailey, 1988). Godišnje makroekonomske procjene dostupne su u europskim tranzicijskim izvješćima Banke za obnovu i razvoj. Vrednovanje uspjeha po šest ključeva: reforme, kontrola inflacije, privatizacija, gospodarski rast, ograničenje korupcije i demokracije, Aslund (2002.) dodijelio je prolazne ocjene za svih šest stavaka samo Estoniji i Mađarskoj. To su bile jedine dvije zemlje s ocjenom korupcije boljom od najgore tadašnje zemlje EU prema na Transparency International Indexu. Pri prijelazu iz zapovjednog u tržišno gospodarstvo došlo je do ozbiljnog nedostatka vještih računovođa i revizora. Profesija je imala poteškoća u djelovanju kao nositelj praksi i propisa, stoga je funkcija pripala državnim tijela. Ministarstva financija preuzela su dominantan položaj u tranzicijskoj računovodstvenoj regulativi kroz porezne zakone i planiranje s pratnjom u prihvaćanju europskih direktiva. U tranziciji je svaka zemlja mogla iskoristiti ne samo vlastito iskustvo pretkomunističkog i komunističkog računovodstva, ali i pravila i prakse vanjskog svijeta, posebice onih Europske unije i njezinih država članica, i međunarodnim standardima. Bogatstvo vanjskih primjera (do kojih je moglo doći kao iznenađenje za istočnoeuropske računovođe) nije učinilo tranziciju nimalo lakšom, s obzirom na to raznolikost prakse unutar EU -a (čak i nakon usvajanja IFRS -a od strane kompanija koje kotiraju na burzi) u svojim konsolidiranim financijskim izvještajima) i činjenicu da su međunarodni standardi anglosaksonskog, a ne kontinentalno europskog podrijetla.⁸⁴ Dodatne negativnosti koje se mogu javiti pri usklađivanju računovodstvenih standarda su troškovi samog usklađivanja. Na primjeru IASB-a i US FASB-a iz studije mogu se uočiti sljedeće negativnosti⁸⁵:

⁸² Nobes, C., Parker, R. (2020.): *Comparative international accounting*. 14. Izdanje. London: Pearson Education, str.376.

⁸³ Ibid., str. 579.

⁸⁴ Ibid, str. 377.

⁸⁵ Camachan, R. (2003.): *The case for competition between US GAAP and IFRS in US capital markets*. Dostupno na: www.law.harvard.edu, Pristupljeno [20.9.2021.].

- proces harmonizacije donosi dvije vrste troškova; jednokratni tranzicijski troškovi i kontinuirani tranzicijski troškovi održavanja sustava kreiranja računovodstvenih sustava,
- harmonizacija će nametnuti dodatne troškove i poduzećima jer poduzeća neće imati izbor računovodstvenih politika koje prikazuju njihovo poslovanje u najboljem svjetlu,
- kada do harmonizacije dođe to bi značilo da će se pojaviti stalni troškovi radi stvaranja budućih novih standarda. S obzirom na to da bi se standardi širili globalno povećao bi se broj birokracije jer u samom procesu bi bilo više pregovarača i interesenata,
- proces harmonizacije zamijenio bi dva modela za kreiranje standarda sa jednim što bi moglo rezultirati manjkom inovacija i prilagodljivosti pri pravljenju novih standarda. Unisoni monopol za kreiranje standarda mogao bi postati pretjeranoj regulaciji što bi na kraju dovelo do smanjenog motiva za natjecanje i prevelike, neučinkovite regulative,
- troškovi koju mogu nastati ako se neka nacionalna regulativa pokaže neprilagodljivom za primjenu međunarodnih standarda,
- mogućnost da novih međunarodni standardi postanu predmetom političke trgovine radi promjena odnosa u bogatstvu između društvenih sektora i
- proces ne može izbjeći miješanje politički i ekonomski najrazvijenijih zemalja radi prilagođavanja standarda koji bi što više odgovarale njihovim zakonodavstvima.

4. ZAKLJUČAK

U vremenima kada je tehnologija toliko unaprijedila načine poslovanja i komunikacije i tako spojila sve dijelove svijeta u globalno selo logična je potreba da se i u računovodstvenoj struci dogodi približavanje radi bolje suradnje. Vidjeli smo da Europska unija radi na ostvarenju takvih inicijativa. Međunarodni standardi financijskog izvještavanja tako su bitan kotačić u ostvarenju takvog nečega. Mogli smo vidjeti da procesi ujednačavanja standarda nisu lak posao i da uključuju puno sudionika i da je to stalan proces koji pokušava unaprijediti struku i pokušati olakšati rad svim profesionalcima kojih se to tiče. Vidjeli smo da na razini Europske unije i dalje postoji dosta jak upliv nacionalnog zakonodavstva i praksi što je jednim dijelom pravno pitanje, a drugim dijelom političko pitanje. Tamo gdje se ostavlja prostor za daljnji razvoj Međunarodnih standarda financijskog istraživanja su mala i srednja poduzeća i njihovo dodatno uključivanje u takve procese što ima svoje očite mane te stoga potpuna harmonizacija financijskih izvještaja neće biti ostvarena.

POPIS LITERATURE

Knjige:

1. Klikovac, A. (2007). Financijsko izvještavanje u Europskoj Uniji. 1. izdanje Zagreb: Mate d.o.o
2. Gulin, D., (2001.). Obilježja i razvoj računovodstvene regulative u svijetu i kod nas. Zagreb: Hrvatska zajednica računovođa i financijskih djelatnika
3. Nobes, C., Parker, R. (2020.): Comparative international accounting. 14. Izdanje. London: Pearson Education
4. Carien van Mourik, Peter Walton. The Routledge Companion to Accounting, Reporting and Regulation
5. Alexander, D., Archer, S (2003.): Miller accounting guide. 5. izdanje. SAD
6. Choi, F.D.S., Meek, G.K: International accounting. 7. izdanje.
7. Katarina, Ž., Tušek, B., Vašiček, V. & Žager, L. (2007) Osnove računovodstva - računovodstvo za neračunovođe. Zagreb, Hrvatska zajednica računovođa i financijskih djelatnika.

Članci:

1. Pervan, I. (2005). Usklađenost okvira financijskog izvješćivanja u Hrvatskoj, Bugarskoj i Rumunjskoj sa zahtjevima Europske unije, str. 469.
2. Hasić, T. (2014). Običaji kao izvor trgovačkog prava, Pravni vjesnik, 30(3-4), str. 239-257.
3. Mamić Sačer, I., i Sever, I. (2010). 'Utjecaj nacionalnih računovodstvenih regulativa na financijsko izvještavanje', Zbornik Ekonomskog fakulteta u Zagrebu, 8(2), str. 179-194.
4. Aljinović Barać, Ž., Šodan, S., i Vuko, T. (2015). 'Koliko je računovodstvo fer vrijednosti zaista fer?', Zbornik radova Ekonomskog fakulteta Sveučilišta u Mostaru, (Posebno izdanje 2015), str. 69-93.
5. Camachan, R. (2003.) : The case for competition between US GAAP and IFRS in US capital markets
6. Anić, A.P (2008).: Utjecaj financijskih tržišta na proces standardizacije financijskog izvještavanja za kotirajuća poduzeća, Doktorska disertacija, Ekonomski fakultet Split

Internetski izvori:

1. www.eur-lex.europa.eu.
2. <https://www.hanfa.hr/getfile/39377/Me%C4%91unarodni%20ra%C4%8Dunovodstveni%20standardi%20i%20Me%C4%91unarodni%20standardi%20financijskog.pdf>
3. <https://www.ifrs.org/use-around-theworld/why-global-accounting-standards/>
4. https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2020_06_65_1304.html
5. http://www.revizorska-komora.hr/pdf/MRevS/ISA_315_2019_Hrvatski2020VHRKVer5_final.pdf
6. <http://www.srr-fbih.org/File/Download?idFi=646>
7. <https://www.iaesb.org/publications/2015-handbook-international-education-pronouncements-7>
8. OECD Principles of corporate governance. Pariz, Francuska, 2004., preuzeto s www.oecd.org
9. www.ifac.org
10. www.ifrs.org
11. Civil law foundation]. Dostupno na: <https://www.fondation-droitcontinental.org/en/2015/03/12/civil-law/>.

Ostalo:

1. Narodne novine (2015). Zakon o računovodstvu. Zagreb, Narodne novine d.d., 78/15., 134/15., čl. 5.
2. Hrvatska enciklopedija, mrežno izdanje. Leksikografski zavod Miroslav Krleža, 2021. Pristupljeno 20. 08. 2021. <<http://www.enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=58854>>.
3. Street D.L. (2002): GAAP Convergence: A survey of national efforts to promote and achieve convergence with international financial reporting standard.
4. www.iaesb.org : dostupno na <https://www.iaesb.org/publications/2015-handbook-international-education-pronouncements-7>

POPIS TABLICA I SLIKA :

Tablica 1. Klasifikacija poduzeća u Europskoj uniji

Tablica 2. Pravni sustavi zemalja u Europskoj uniji

Tablica 3. Porezni sustav članica Europske unije

Slika 1. Jurisdikcija MSFI-a prema regijama